

א' זעירה

א. מדוע האות א' בתחילת הפרשה - בתיבת "ויקרא" - הינה זעירה?

ב. "ויקרא אל משה" - פירש רש"י: לנביאי ישראל נגלה בלשון חיבה, ולנביאי אומות העולם נגלה בלשון טומאה - "ויקר", לשון קרי. ותמוה, מדוע קרי - לשון טומאה הוא ההיפך מלשון חיבה?

ג. מה הקשר בין לשון הטומאה שנוצר אצל בלעם: "ויקר אל בלעם", לבין התוכחה שבפרשת בחקותי - שם נאמר: "אם תלכו עימי בקרי"?

ד. מדוע מאריך המדרש בתחילת פרשה זו, בגודל ענוותנותו של משה רבינו? מה ענין ענוה לקורבנות?

ה. בזכות מה זכה משה רבינו שקרן עור פניו?

ו. מי גדול יותר מאדם שמקריב קרבן לפני ה'?

עמוד התוכן

יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים

ישנן מספר אותיות בתורה שנכתבות בספר התורה כשהן גדולות יותר משאר האותיות. ביניהן למשל האות ד' שבקריאת שמע - "ה' אחד", האות ר' - במילה "אחר", והאות נ' - בפסוק: "כל הולך על גחון".

כמו כן ישנן אותיות שנכתבות בתורה כשהן קטנות יותר מאחרות. כגון האות כ' - בפסוק "לספוד לשרה ולבכותה". וכמו המ' - בפסוק "על מוקדה". וכפי שמופיע בפרשה זו - "ויקרא", א' קטנה.

ואמנם, האות א' של "ויקרא" היא הבולטת ביותר מהאותיות הללו, מכמה טעמים: האחד, כיון שהיא מופיעה בתחילת פרשה, ואף בתחילת ספר. והשני, כיון שבכל המקומות נקטה התורה לשון "וידבר", או לשון "ויאמר", וכאן שינה

הכתוב לשונו וכתב "ויקרא".

תורת חסד - ב / חנן, אילן בן שלום {עמוד 45} (2206465)

ואם כן, בוודאי שרמז גדול מסתתר כאן, ודרשות רבות נאמרו על אות זו במאמרי חז"ל.

והנה, במדרש רבה (ז', א') **ובילקוט שמעוני** (רמז תע"ט) אמרו: אמר רבי אסי מפני מה מתחילים ללמד תינוקות בתורת כהנים, ואין מתחילים מבראשית? אלא, התינוקות טהורים והקרבנות טהורים - יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים! ולפי זה מבאר הכלי יקר, שהטעם שהאות א' נכתבה בתורה קטנה יותר משאר האותיות הוא כדי לרמז על הילד, שבעודו קטן ילמד מעשה הקרבנות. ומדוע דווקא האות א'?

אלא, הא' שהיא האות הראשונה היא הראויה לבוא ולרמז על לימוד תורת כהנים שהוא ראש וראשון לנלמדים. וכיון שלימוד התינוקות הוא עיקר העיקרים, לכן מעל הלוחות שהיו בארון, יש כרובים המרמזים על התינוקות - תינוקות של בית רבן!

"ויקרא" השפעה עם חיבור, "ויקר" בלי חיבור

והנה, רש"י הביא את דברי המדרש **תנחומא** בטעם שהדגישה התורה דווקא את תיבת ויקרא:

לפי שכל הדיברות והאמירות בתורה, קדמה להם קריאה, שהיא לשון חיבה, ולשון זה הוא הלשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר: "וקרא זה אל זה".

ומבאר השפתי חכמים, שהיה קשה לו לרש"י, מה טעם שינה הכתוב ולא נקט כדרכו לשון "ויאמר", או לשון "וידבר"? ועוד, למה נזכרו כאן שתי לשונות יחדיו: "ויקרא אל משה וידבר"?

ועל זה תירץ רש"י, שהרי לנו בנין אב לכל התורה כולה, שבכל מקום שנאמר: "וידבר" - שה' דיבר אל הנביאים - הרי זה לשון חיבה, ולכן הקדים לשון "ויקרא", אבל לנביאי אומות העולם נגלה בלשון "ויקר" - לשון טומאה, קרי, שנאמר: "ויקר אלוקים אל בלעם".

ויש להבין, שהרי הלשונות "ויקרא" - ו"ויקר", אינם דבר והיפוכו, שהרי אם אמנם "ויקרא" הוא לשון חיבה, לכאורה היה ראוי לנקוט במקום שבו דיבר ה' אל בלעם לשון של מיאוס ודחיה, שהוא ההיפך מחיבה, ולמה נקטה התורה לשון "ויקר", שהוא בעצם לשון טומאה?

אמר על כך הגאון הרב אליהו דיסקין שליט"א, בשם הגאון הרב משה אריאלי, שהמדקדק והמחזר אחר האמת יגלה שלשון טומאה היא בדיוק ההיפך מלשון

חיבה.

הכיצד?

המתבונן יראה, שהלשון "קרי" נזכרה כמה פעמים בפרשת בחקותי: "אם תלכו עימי בקרי" וכדומה. הרי שאותה הלשון שהזכירה התורה בפרשת התוכחה היא הלשון שנזכרה אצל נבואתו של בלעם הרשע.

וביאור הדבר: "קרי" פירושו "השפעה בלי חיבור". ובלשון טומאה, "קרי" הוא ההשפעה מהאיש בלי חיבור ובלי תכלית, כך שבעצם למעשה לא נוצר דבר.

ועל פי זה מובן באופן נפלא, שבשעה שהקב"ה רוצה לומר דבר מה לנביא, ישנן שתי אפשרויות:

האפשרות הראשונה היא להשפיע לנביא על ידי חיבור - מה שבעצם נעשה בנבואתם של נביאי ישראל - שהנביא מתקדש ומזדכך ועולה במעלות הקדושה, עד שממש מתדבק בשכינה, ומקבל נבואה מאת ה'!

והאפשרות השניה היא כפי שנעשה אצל נביאי אומות העולם, שהם טמאים ומשוקצים, וודאי שלא יתכן שיתחברו עם הקב"ה, ולכן הנבואה אליהם היא כהודעה בעלמא, השפעה בלי חיבור, דיבורים המושלכים מאת הקב"ה ומתנתקים מהשפעתו קודם שיגיעו לידי הנביא.

ולפי זה הדברים מאירים: "קרי", שהוא לשון טומאה - השפעה בלא חיבור, הוא בדיוק ההיפך מלשון חיבה!

ועל כן אצל משה רבינו - הנבואה בלשון "ויקרא" - לשון חיבה וחיבור ודבקות בקב"ה!

מה שאין כן אצל בלעם - הנבואה בלשון "ויקר" - לשון טומאה, בלי חיבור, כיאה לנביא מאוס!

"אם תלכו עימי בקרי" – בלא חיבור להקב"ה

ולפי זה, ממשיך הרב אליהו דיסקין, לבאר מה ענין לשון קרי לפרשת התוכחה?

אלא - כשם שאצל הנביא יש השפעה וחיבור מלמעלה למטה, כן תפקידו של עם ישראל להידבק בה' וליצור חיבור מלמטה למעלה!

ולא די לו ליהודי לקיים את המצוות ולעבוד את ה', אלא צריך גם להתחבר לקב"ה - "לדבקה בו", וכל מצווה ומצווה בונה עולמות עליונים, אבל כל זה

רק כשיש חיבור, כשהיהודי מרגיש קשר לבורא עולם, ועל כן אמרה התורה בפרשת התוכחה אתם הלכתם עמי בקרי, בלי חיבור, אף אני ח"ו - אלך אתכם בקרי - אתנתק מכם!

ומעתה יבואר, שלכן בתוכחה בפרשת "כי תבוא" נאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה", הרי לנו שזה הוא העיקר, כיון שמי שלא עובד את ה' בשמחה, ואינו מרגיש קשר עם ה' - הכל אצלו יבש, בלי לחלוחית של קדושה ובלא קורטוב של שמחה והתלהבות, וממילא כל מצווה קשה לו ביותר!

ועל זה אומרת התורה דבר אחד: יהודי - - - תתחבר!

"והאיש משה עניו"

אבל את החיבור החזק ביותר בנבואה, השיג משה רבינו:

שהרי במדרש רבה (א', י"ג) מבואר, שכל נביאי ישראל, ואפילו האבות הקדושים, השיגו את נבואתם מתוך אספקלריה שאינה מאירה, ואילו משה רבינו - אב הנביאים - ראה את נבואתו מתוך אספקלריה המאירה, תמונה מושלמת, שנאמר: "ותמונת ה' יביט". וזאת כדי להראות חיבתו של משה לפניו יתברך. ועל כן לא היה זה רק חיבור, אלא חיבור מושלם, חיבור מתוך חיבה, חיבור ללא חציצה!

ויש להבין: בשל מה זכה משה רבינו לנבואה אלוקית, בחיבה יתירה משאר נביאי ישראל?

מבואר במדרש תנחומא, שזכה לכך בזכות ענוותנותו. ומאריך המדרש ואומר, זהו שאמר הכתוב: "גאות אדם תשפילנו, ושפל רוח יתמוך כבוד" (משלי כ"ט, כ"ג), כלומר - כל מי שרודף אחר השררה, כמו אבימלך בן ירובעל שהלך ומלך בזרוע על שכם, והרג רבים מאחיו, מעם ישראל, לבסוף ברח ממנו השררה, והרגה אותו אשה.

ומאידך, משה רבינו ברח מן השררה כמה וכמה פעמים:

בתחילה, כשנשלח לגאול את עם ישראל, אמר משה לפני הקב"ה: "שלח נא ביד תשלח". ושבעה ימים היה הקב"ה מפתהו ואומר לו שילך, עד שהוכרח ללכת. ולאחר מכן כשהלך אל פרעה ואמר: "כה אמר ה' אלוקי העברים, שלח עמי ויעבדוני", אמר פרעה: "מי ה' אשר אשמע בקולו". לא ענה לו משה אלא הלך וישב לו בצד, אמר: אני כבר עשיתי שליחותי.

אמר לו הקב"ה: מה לך כי ישבת? בוא דבר אל פרעה.

וכך היה בכל דיבור ודיבור, "לך אל פרעה", "התייצב לפני פרעה". כל זמן שלא אמר לו הקב"ה לעשות - לא עשה, אלא היה משה רבינו יושב בצד!

בורח מן השררה - - -

והשררה רודפת אחריו!

משה רבינו עשה מה שלא פעל אף אדם אחר מלבדו: הוא הוציא את עם ישראל ממצרים, קרע להם את הים, נתן להם ענן, באר ושליח, ועיקר העיקרים - נתן להם את התורה!

ולבסוף זכה ועשה גם את המשכן. אמר משה: מכאן ואילך, מה יש לי לעשות? הלך וישב בצד!

אמר לו הקב"ה: מלאכה גדולה יש לי, יותר מכל מה שעשית. לך ולמד את בני ישראל דיני טומאה וטהרה, היאך יהיו מקריבים קרבן לפני. וזהו שנאמר: "ויקרא אל משה".

קרבן עור פניו

והוסיפו במדרש הגדול: בנוהג שבעולם, שאדם שהמלך רגיל לדבר עימו בכל עת - נכנס אל המלך ויוצא מלפניו שלא ברשות, כי על ידי שרגיל להיות אצל המלך ליבו גס במלך. אבל משה רבינו, אף על פי שדיבר עימו הקב"ה פנים אל פנים - היה עומד לפני השכינה באימה וביראה, ונוהג בה כבוד כאילו לא דיברה עימו מעולם!

והוסיף בעל הטורים דבר נפלא: משה רבינו היה כל כך עניו, שבשעה שכתב את התורה לא רצה לכתוב לשון "ויקרא"! שכן אמר משה: וכי חשוב אני, שהקב"ה ידבר עימי בלשון חיבה? לכן רצה לכתוב לשון "ויקר", כביכול דיבר עימו ה' בחלום ובמקרה, כמו אצל בלעם. אבל כיון שאמר הקב"ה לכתוב "ויקרא", היה משה צריך לכתוב כך, מה עשה? הלך וכתב א' קטנה.

ומה ארע למשה רבנו בעקבות מעשה זה של הקטנת האות א'?

במדרש תנחומא (כי תשא, ל"ז) שאלו, בזכות מה זכה משה רבינו שקרבן עור פניו?

וכמה תשובות אמרו:

א. כשהיה משה במערה בנקרת הצור, ראה את כבוד ה' מאחור, ובשעה שנתן ה' כף ידו עליו, זכה לקרני הוד, הלא הם קרני עור פניו.

ב. בשעה שלמד משה תורה מפי ה', מהניצוצות שיצאו מפי השכינה קרנו פניו.

ג. כשהחזיק משה בלוחות הברית ביום הכיפורים, בשעה שירד מההר, נדבקה בו קדושה שגרמה לכך שקרן עור פניו.

ד. כשכתב את התורה נשתייר מעט דיו בקולמוסו, וניגבו על מצחו, ודיו זה גרם לכך שקרן עור פניו.

הקשה האור החיים הקדוש על התירוץ האחרון, הכיצד נשאר דיו בקולמוס, והרי וודאי שהקב"ה נתן בידו דיו בדיוק כפי הצורך? ותירץ האור החיים, שכשאמר לו הקב"ה לכתוב "והאיש משה עניו", הלך משה והקטין עצמו וכתב "ענו" בלי האות י', כדי למעט עצמו, ולכן נשאר מעט דיו.

והוסיף הרא"ש (בהעלותך) חידוש נפלא, שהלא נאמר: "והאיש משה ענו מאד" - וזאת כיון שהיה קשה לו למשה לכתוב על עצמו עניו, והלך וכתב חסר י', ולכן אמר לו הקב"ה: כיון שכך, תוסיף עוד מילה אחת - "מאד"!

על ידי שהקטין את האות א' זכה שקרנו פניו

ובגמרא במסכת חולין (דף פ"ט. ט.) מבואר, שהיו שלושה בעלי ענווה:

דוד המלך - שאמר: "ואנכי תולעת ולא איש", הרי שהשווה את עצמו לבעל החיים הקטן ביותר.

אברהם אבינו - שאמר: "ואנכי עפר ואפר", הרי שהשווה את עצמו לדומם, והוא עניו יותר מדוד המלך.

משה רבינו - שאמר: "ונחנו מה", ואם כן הוא היה הגדול מכולם, שהרי לא החשיב את עצמו לכלום!

ורמז רמזו על כך המפרשים: "אדם" ראשי תיבות - אברהם, דוד, משה. ונרמז בפסוק: "והאיש משה ענו מאד מכל האדם" - משה רבינו הוא העניו ביותר מבין שלושת אלו שנרמזו במילה "אדם"!

אולם בילקוט ראובני נאמר ביאור נוסף מהיכן נשתייר הדיו:

מתיבת "ויקרא" - כיון שכתב משה א' קטנה, נשתייר דיו, וממנו זכה שקרן עור פניו!

ולפי זה, כששאלו חז"ל מהיכן זכה לכבוד הגדול הזה - לאור פני שכינה - לאות למופת ולסימן שיש חיבור עצום בינו לבין הקב"ה, אמרו ארבעה תירוצים

שלכולם שורש אחד: משה זכה שיאירו פניו, כיון שהיה מחובר ביותר לקב"ה. והיכן נעשה החיבור העצום הזה? במערה או בשמים או כשהחזיק את הלוחות, או כשנתעלה במידה העצומה והגדולה ביותר - **בענווה!**

ובין אם נאמר שנשאר דיו כשהשמיט את האות י' מהמילה "עניו", ובין אם נאמר שנשאר דיו כשהקטין עצמו ורצה לכתוב שכביכול נקרה אליו ה' בדרך מקרה, ולכן כתב א' זעירה - זו וזו אחת היא, השלימות במידת הענווה, שבשלה זכה משה רבינו לקרני הוד על פניו!

העניו גדול מהמקריב קרבנות

ויש מקום לעצור ולהתבונן: למה ענין זה של ענוותנותו של משה, נזכר בתורה דווקא במקום הזה, בתחילת פרשת הקרבנות?

והענין מתבאר על פי דברי חז"ל **במסכת סוטה** (דף ה:) אמר ר' יהושע בן לוי: בוא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה: בשעה שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה - שכר עולה בידו וכו'. אבל מי שדעתו שפלה - מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב את כל הקרבנות כולם, שנאמר: **"זבחי אלוקים רוח נשברה!"**

ומעתה מבאר בספר **תולדות זאב** (שבת, עמ' שי"ז), מדוע דווקא בפרשה זו, בתחילת מעשה הקרבנות, נכתבה אותה א' זעירה המרמזת על הענווה?

אלא, לפי שהאות א' מרמזת על **האדם**, ולכן הוקטנה - ללמדך שעיקר מטרת הקרבן היא הענווה היתירה, המחשבה שהאדם יפנים בלבו להקטין את עצמו. ודבר זה חשוב לפני הקב"ה יותר מכל הקרבנות כולם.

וכפי שהאות א', שהיא הראשונה לכל האותיות, נכתבה קטנה, כך משה רבינו, שהוא ראש וראשון לכל בני ישראל, היה העניו מכל האדם! ולכן האריכו כל כך במדרשי חז"ל בגודל הענווה של משה רבינו, ללמדך שאין העיקר בהקרבת הקרבן עצמו, אלא: **"זבחי אלוקים רוח נשברה"**.

וזהו הקשר העמוק בין ספר ויקרא, ספר הקרבנות, למשה רבינו. ללמדנו שאפילו בחיר הבריאה הרגיש שהוא הקטן מכולם, והיה לסמל לאות ולמופת לאות א' [אדם גדול] קטנה!!!

